

40 LET PO RAZPUSTITVI GONARSA

1. oktobra se je v počastitev 40. obletnice razpustitve koncentracijskega taborišča v Gonarsu zbralo na svečanosti v tem italijanskem kraju preko dva tisoč ljudi – nekdanjih internirancev in njihovih družin, predvsem iz Slovenije. Slovesnosti se je udeležilo tudi 390 Bežigradčanov. Predstavniki bežigradskega občinskega odbora zveze združenj borcev so položili venec h grobnici v spomin na 1.396 Jugoslovancev, ki so padli, umrli in bili pogrešani na območju Gonarsa, Padova, Trevisa in Vidma. Zbranim je spregovoril Ivan Bratko, član sveta federacije, ki je bil tudi sam interniran v Gonars. V noči med 30. in 31. avgustom 1942 mu je skupaj s še sedmimi taboriščniki – Borisom Kraigherjem, Maksom Percem, Francem Ravbarjem-Vitezom, Janezom Učakarjem, Ludvikom Pangercem, Bojanom Štihom in Viktorjem Ilvarjem uspelo pobegniti na svobodo skozi 60 metrov dolg rov, ki so ga skopali pod 22. barako. Ivan Bratko je ta dogodek tudi slikovito opisal v svoji knjigi Teleskop.

V. P.

Opravičilo za zamudo

Zaplet z avtobusi ob odhodu na spominsko svečanost v Gonars

Ob odhodu na spominsko svečanost v Gonars je prišlo do zamude nekaterih avtobusov iz Ljubljane. Pri prestopu državne meje pa je na italijanski carini zaradi plačevanja cestnine in ker je zmanjkalo obrazcev nastala še večja zmeda, da so štirje avtobusi prispeli v Gonars šele ob koncu spominske svečanosti.

Obč. odbor ZZB NOV Ljubljana Bežigrad posreduje udeležencem spominske svečanosti skrajšano »Opravičilo zaradi zamude«, ki jim ga je poslala Turistična agencija Emona Globtour:

»V prvotnem programu je bil čas odhoda predviden

ob 7.00 uri. Po tem programu so bile napisane tudi naročilnice za avtobuse (tri Slavnikove in pet Integralovih). Kasneje smo na razgovoru spremenili čas odhoda na 5.45 uro, ustrežno pa smo nato spremenili čas tudi pri Slavniku in Integralu. Za 1. oktober pa je imel Slavnik več naših naročil, prav tako pomembnih kot pot v Gonars. Zaradi tega so verjetno založili našo spremembo in napisali čas odhoda po stari naročilnici. Ker pa je več prometnikov, ki razporejajo avtobuse in pišejo naročilnice, ne moremo ugotoviti, kdo je zakrivil napako, niti kdo iz našega transportnega oddelka je to spremembo sprejel.

Ugotovili pa smo, da smo mi spremembo na 5.45 uro zabeležili.

Slavnikovim avtobusom, ki imajo redne linije z Italijo, ni treba imeti rdeče karte. Za ostale avtobuse pa je postopek takšen, kakršnega smo imeli tudi mi. Cariniku na italijanski meji je zmanjkalo obrazcev, zato so morali štirje avtobusi čakati, da jih je prinesel in izpolnil. Potem pa smo morali še plačevati po normalni poti.

Opravičila skoraj ni, ker ne vemo, kako bi nam to lahko oprostili. Žal in težko nam je bilo takoj ob ugotovitvi napake, ki pa je žal ni bilo več mogoče spremeniti. Opravičujemo se za vse in upamo, da nam boste dali možnost, da to napako popravimo.«

SREČANJE DELEGATK SPZZ V DOBRNIČU

»Veliko smo dosegle«

Prišle so iz vseh krajev Slovenije, tudi predstavnice Italije in Avstrije so bile med njimi. Od 180 delegatk SPZZ jih je prišlo 100. Ostale udeleženke te slovesnosti so bile mlajše družbenopolitične delavke, ki stopajo po stopinjah prvih delegatk, svojih vzornic. Te se seveda ne borijo več proti okupatorju, pač pa za boljše življenje nas vseh.

Tisto lepo jesensko nedeljo, 16. oktobra letos, so bile vse radostno razpoložene, saj so se po štirih desetletjih spet srečale in si padle v objem. Med njimi je bilo tudi več delegatk iz Bežigrada. Z dvema med njimi smo se pogovarjali.

»ŠE VEDNO SMO ZAGNANE«

Andrina Žaucer je pravzaprav Tržačanka. Nekaj let je živela v Mariboru, potem se je preselila v Ljubljano in sedaj stanuje v Livarski ulici. Je upokojena učiteljica in vse življenje zagnana aktivistka. Tudi sedaj, ko je upokojena, ne miruje. In tudi vse ostale delegatke ne. Širom po Sloveniji razpredajo svoje delovne niti. »Čeprav imamo v laseh že srebrne nitke, čeprav že gube na obrazih, smo še vedno zagnane, tako kot smo bile med vojno in po njej. In kot je poudarila Tilka Blaha, podpredsednica RK SZDL v svojem govoru v slavnostnem Dobrničju, nobena generacija ne sme sedeti križem rok in čakati, da ji bo vse padlo na krožnik. Treba se je boriti in delati za boljši jutri in tudi zato, da se ohranja tisto, kar že imamo,« je začela Andrina Žaucer.

»Srečanja delegatk Slovenske protifašistične ženske zveze organizira RK SZDL vsakih deset let. Vedno znova se spominjamo, kako smo takrat pred štiridesetimi leti sklenile, da se bomo z ramo ob ramo borile za svobodo, za mir, za boljšo prihodnost mladih rodov. Veliko smo dosegle in to nas osrečuje,« je povedala naša prva sogovornica.

Andrina Žaucer je bila med NOB najprej na Štajerskem, od koder sta šli z Mico Slandrovo naprej na Kočevski zbor, od tam pa v Dobrnič, na prvi kongres Slovenske protifašistične ženske zveze. Andrina Žaucer je bila na tem kongresu izvoljena v glavni odbor, bila pa je tudi članica pokrajinskega odbora AFŽ. Svoboda je kot partizanka dočakala na Koroškem. Še danes jo boli srce, da velik del Slovencev v Italiji in

izmed nas na lastni koži občutila vojno vihar,« je pričela.

»Ves čas srečanja smo bile radostno razpoložene. Globoko v sebi smo skrivale bolečine in bolezn, ki so posledica vojnih dni. Navdušene smo bile nad vsem, posebno nad imenitno organizacijo in gostoljubjem Dobrniččanov in Dobrničank, ki so se sedaj prav tako potrudili, kot tedaj pred štiridesetimi leti, ko je bil v njihovi vasi naš prvi kongres. Se-

Andrina Žaucer

Marija Ančik-Jordan

Avstriji ni priključenih k svoji matični domovini.

»VSE JE BILO PRISRČNO«

Marija Ančik – Jordan je upokojena tekstilna delavka. V partizane je šla že 1941. leta in to iz Zagreba. Dve leti kasneje so jo poslali v Slovenijo. Najprej je bila na Kočevskem zboru, tam pa so jo predlagali za delegatko I. kongresa SPZZ. »Bile smo zelo borbene in revolucionarne. Vse smo pozivale na boj, čeprav je bilo med nami mnogo žensk, ki so jim fašisti že pobili sinove, može, hčere; čeprav so okupatorji in domači izdajalci mnogim požigali domove, čeprav je sleherna

veda pa se nam tokrat ni bilo treba bati izdaje, pušk in bombnikov. Pogovarjale smo se predvsem o vnučkih, o tem, kaj smo dosegle v življenju in kaj bi bilo treba še storiti, da bi bile naše ženske zares enakopravne in enakovredne z moškimi,« je povedala.

Na poti v Dobrnič so se delegatke najprej ustavile pri spomeniku 1300 žrtvam fašizma v Cviblju nad Žužemberkom. Nato so jim Dobrničani pripravili imeniten kulturni program v isti dvorani, kjer so imele pred štiridesetimi leti svoj prvi kongres. Srečanje je bilo res prisrčno in vse so si želele, da bi se še kdaj srečale.

NEVA ŽELEZNIK

SOSSED ANDRES VALDES

Kje ste, umetniki?

»Kar pogledaj soseda, kako pridno čisti okna in pomaga doma,« je očitala žena možu njegov zasluženi popoldanski počitek. »Beži, beži,« se je brž odrezal napadeni soprog, »saj sploh ne čistim oken, kaj ne vidiš, da pripravljamo novo točko pantomime«. Dogodek je resničen, le vseh junakov vam ne bomo izdali. Samo enega. Tega krajani krajevne skupnosti Jože Štembal že dobro poznajo. Sosed Andres Valdes jim od časa do časa pripravi tudi resnični nastop pantomime. Otroci pa, ko ga vidiijo, nestrpno kličejo za njim: »Stric Valdes, kdaj bo spet?«

Andres Valdes, katerega mojstrovine poznata domovina in tujina, pred kratkim pa se je predstavil tudi v Cankarjevem domu, že lep čas sodeluje s krajevno skupnostjo. Ta mu odstopi prostor za dopoldansko vadbo, mojster Valdes pa za proslave in razna praznovanja pokaže krajanom svoje spretnosti. »Ker sem svobodni umetnik in imam bolj neredne dohodke, mi pomoč krajanov zelo veliko pomeni,« pravi Andres Valdes. »Saj bi rad še večkrat nastopal zastoji, samo kdo me bo potem gledal po televiziji?« pravi. Že skoraj dvajset let živi v Ljubljani in želi si, da bi se pantomima, ki ji

je krepko zaoral ledino v slovenskem kulturnem prostoru, razširila. »Pantomima ni Andres Valdes, kot ljudje pogosto mislijo, zato sem se odločil, da naučim svojih spretnosti čimveč uka željnih ljudi, ki jih ta umetnost zanima.« Tako pripravlja zadnja štiri leta skoraj vse nastope skupaj s svojo petindvajsetletno asistentko Jano Kovač. Vsakoletne poletne šole pantomime pa privabljajo vedno več ljudi. »Ljudje imajo za pantomimo veliko posluha, žal več kot organizatorji raznih prireditev,« pravi Andres.

»Res je, da jo je v zadnjem času nekoliko izpodrinila aerobika. Slovenski umetniški okus je namreč zelo podvržen modnim muham. Ampak tudi aerobiki bo odklenkalo.« Sploh pa je Andres Valdes prepričan, da bi morali umetniki veliko bolj delovati med ljudmi, ne le z odrskih desk, ampak tudi med krajani svojega okoliša, sosedi.

Kaj pa začetek naše pripovedi, je resničen? »Res je, res,« pravi Andres Valdes. »Tudi jaz opazim soseda, ko lika pozno v noč in si mislim svoje. Veste, sam si drugačnega zakonskega življenja sploh ne predstavljam. Delo si je treba deliti, tako kot radosti in uspehe.«

Tudi takšen je naš sosed Andres Valdes. Vsega nam s pantomimo še ni izdal.

VIDA PETROVČIČ

GORDANA NAGRAJENA V NEW DELHIJU

Vsega se ne da povedati z besedami. Marsikaj pa se lahko nariše. Otroci iz osnovne šole Milana Suštaršiča zelo radi rišejo. Ne le zato, ker jim njihova likovna pedagoginja Lučka Selan vsakič predstavi kakšno novo likovno tehniko, ki se je ponavadi učitelji »bojijo«, ampak tudi zato, ker njihove risbe ne ostanejo v šolskih omara, temveč potujejo na številna tekmovanja mladih likovnih ustvarjalcev v domovini in tujini. »Otrok je najbolj vesel, če se s svojo ustvarjalnostjo dvigne iz anonimnosti,« pravi Lučka Selan. Letos je njena učenka, dvajsetletna Gordana Bogdanovič, prejela na indijskem tekmovanju Shankar v New Delhiju eno izmed štiristoštih nagrad, ki so romale po svetu. »Narisala sem deklico, ki hrani muco,« nam je povedala Gordana. Gordana ima zelo rada živali. Nekoč je celo sama imela muco, pa so ji dali drugam, ker so se ji smilile, saj so bile vse dni same zaprte doma. Gordana je bila nagrajena, ki ji bo izročena decembra, zelo vesela. Ko bo velika, bo imela psa.

V. P.

Aktivi ZRVS v delovnih organizacijah

Na podlagi pismenih natokov republiške konferen- cije ZRVS in navodil Zveze sindikatov Slovenije o ustanavljanju aktivov ZRVS v delovnih organizacijah, so v naši občini vsestransko proučili ta važna družbena vprašanja in naloge. Kot prvi korak je občinska konferenca ZRVS sklicala sejo ožjega predsedstva, na kateri so bili prisotni tudi predstavniki občinske zveze sindikatov, SZDL in sekretariata za ljudsko obrambo. Na seji so posebno pozornost

posvetili mestu in vlogi aktivov ZRVS v delovnih organizacijah in vprašanju pristopa k organizaciji le teh. Odločili so, da akcija steče postopoma in da se najprej izbere deset najbolj primernih delovnih organizacij, akcija pa se nadaljuje na osnovi pridobljenih izkušenj. Na seji predsedstva občinske konference ZRVS so oblikovali delovno skupino za ustanavljanje aktivov. Seveda pa je nujno, da neposredno sodelujejo člani občinskega sveta

zveze sindikatov, kakor tudi odgovarjajoči politični faktorji iz tistih delovnih organizacij, kjer bodo ustanovili aktiv.

Ugotovili so tudi, da je danes samozagratna in obrambna dejavnost v delovnih organizacijah premalo konkretna. Zato je nujno že pri ustanavljanju aktivov ZRVS posvetiti vso pozornost razvijanju samozagratne in obrambne zavesti in pripravljenosti delavcev za izvajanje samozagratne funkcije. DUŠAN REBOLJ

Jana Kovač in mojster pantomime Andres Valdes že nekaj let pripravljata nastope skupaj, zadnje čase v prostorih krajevne skupnosti Jože Štembal.